„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а у торником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(*у сребру.*)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. одређене врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 116. **У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 27. ЈУЛА (8. АУГУСТА) 1877.** **ГОДИНА XII.**

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Грачац 7 јула. Чете, налазеће се за леђима Турака, разбише Туркс, многу стоку отеши и вратише се у главни стан.

НАРОДИ ТРОЈЕЦАРСКОГ САВЕЗА.

У ово време под притиском источних догађаја, који се досад збише и који ће се тек да збуду, узима се на око такозвани тројецарски савез. Спољашња околност такође доприноси, да се баш сада о том тројном савезу толико говори. Цар Виљем и аустро-угарски владар Фрањо Јосиф састају са данас у Салцбургу. Каже се истина, да приликом тог састанка неће бити никаква разговора о садањој политичној ситуацији европској и да се тај састанак царева збива из просте уљудности. Али је и поред тога довољна та спољашња згода, коју новинари и свакдањи политици немогу тако олако пропустити.

По нашем становишту и схваћању политичних прилика, у заман би се трудили да из дипломатских састанака докучујемо тајну будућности, да ту тражимо решење источне загонетке. Јест истина, дипломатима је поверена судбини народа, од њиховог удешаја много зависи. Па ипак нису сви конци у рукама њиховим, нерасполажу једино и искључиво они са судбином народа. Јавно мнење такође је један од главних покретача у великом развоју садањих догађаја на истоку. То јавно мнење кадро је да упливише и на високе државнике и да им правац њихове спољашње политике ако не посве оно бар донекле промене. Није ли с тога баш гроф Андраши наговестио народном заступништву у делегацијама, да води источну политику „*од случаја на случај*“. Тим је призао, да неможе искључиво владати догађајима, већ да се према њима и по њима поводити мора. Признао је моћ јавног мнења у политици и уједно готовост своју, да плива попут јавне струје.

Па баш посматрање тих догађаја, разни појави у јавном мнењу како у Аустро-Угарској, тако и у Русији и Немачкој одводе и нас, да се овом приликом осврнемо на тројни царски савези да га према струјама у народу оценимо и на око узмемо. Полузваничници су разглашавали, како је тај тројецарски савез јамчевина светског мира, како под окриљем тог савеза могу народи безбрижан санак боравити. Поред свег тог уверавања народи су брижно погледали у будућност, јер се на истоку ево већ трећа година људска крв пролива и јер ни данас није сигурно, да ће источни рат остати локализован, да се неће из тога велики светски сукоб изврћи.

Народи нису вољни били, да оставе једино својим државницима судбину и решење источног питања, него се и они усудише свога мнења и назора у тој ствари имати и јавно исказивати, па тако донекле и на правац спољне политике упливисати. Тако је руски народ својом разговорношћу и љубави према потиштеној браћи ускорио, те је званична Русија и мимо тројецарског савеза Турској рат огласила. У Аустро-Угарској пак ломе се од тога доба две противне струје у ствари источног питања. Код Мађара је под Клапкином руком и благословом мађарске владе процветао нов цвет — неодољиво туркофилство. Данас се по целој Мађарској приређују јавни зборови, у којима се отворено приповеда рат против Русије а изјављује симпатија према Турској. Тој туркофилској струји противни је одјек у славенским срцима, која симпатично прате величанствену борбу Русије и желе јој, да сруши турску царевину и тако спреми бољу будућност балканским Славенима.

Славенски народи и по природи и по положају свом у овој монархији неисказују тако бурно те своје жеље и наде као обесни Мађари, али се за њих ипак знаде на меродавном месту и по осталом свету. Једино се у Загребу у последње време показује већа живост и нека врста надметања са Будим-Ештом. Тамо је држан ових дана народни збор, при којем учествоваху 1200 људи из сваког сталежа. Вончина је председавао. Мазура је говорио против мађарске туркољубиве политике и изјавио наду, да се неће због 4 милијона Мађара допустити, да балканске земље закржљаве. Фолнеговић је такође говорио против опстанка Турске, али и против панславизма. Професор Војновић са хрватског гледишта тражио је анексију Босне и Херцеговине, у којем је смислу испала и одлука тог народног збора у Загребу.

Није нужно, да обележавамо наше српско становиште према тим мађарским и хрватским одлукама. То смо у толико прилика изрекли, а би ће томе још згоде и времена. Те су две појаве довољне, да се обележи противборне струје у овој монархији, која се сматра као трећа у ономе тројецарском савезу. Како ће се те струје изравнати и како ће према томе држава остати верна тројном савезу, то ће решити они, којима је поверено, да ведре и облаче. Али према потискивању есталог славенског мнења изгледа, да је крма у невештим или савезу тројном непријазним рукама.

У Русији такође избија јавно мнење на површину, које не годи даљем опстанку тројецарског савеза. У Москви се спрема захвална адреса цару немачком и докољеннику Бизмарку због тога, што се тако пријатељски понашају према руској војни. Адреса и дарови народне престонице у Русији једном савезнику уједно су опомена и приговор другоме. Туркољубна дрека мађарска допрла је и до ушију руског народа. А кад је уз то приспео и глас о неком аустро-угарском мобилизовању, онда је политични такт белокаменој Моски налагао, да индиректно према томе своје неповерење изјави. У апсолутној Русији пак обичај је, да се у достојан обзир узима глас народа, јер је то глас сина божијег.

По свему се види, да је тројецарски савез, ако у истини постоји, на лабавом темељу основан. Државници, који удесише тај савез, имаће прилична посла да га и на даље одрже, све и ако се предпостави добра и подједнака им воља за опстанак и дуг живот том савезу. У току источне кризе, а нарочито при данашњем обрту, који се тој кризи ступањем Србије у акцију, са свих страна наговештава, имаће тај савез да прође кроз „очистителни огањ.“ Видиће се, хоће ли данашњи састанак двојице царева у Салцбургу допринети што к одржању тог тројецарског савеза.

Са бојног поља.

Цетиње 18. јула. Одбијајући голим прсима силни упадај турске војске у Бјелопавлиће од Планице па до Спужа, успјела је јуначка војска наша да сачува један део брда од погибије што им претијаше. Пошто се Сулејман-паша с модрим леђима и десеткованом војском укрцао у Бару и пошао да одбрани Стамбол од руске посједе, отпочинила је наша војска неколико дана, а за тим се изнова прикупила код Острога и пошла преко Планинице пут Никшића. Данас нам стигоше гласови да се јуначки књаз наш са својом војском, пошто је освојио околне куле и један појачи град, Клачину, примакао вароши Никшићу, и почео га из згодних позиција бомбардовати. Неколико живих вода, што су около града, које бјеше брањене опкопима, отеше храбри Црногорци на јуриш, те неостаде посади Никшићкој до неколико бунара у сред вароши. Грађани Никшићки предвиђајући да ће освојење вароши на јуриш кобно бити по њих, можда би се и предали, али низам их уздржава од предаје свакојаким начином, па и самим смијешним измишљотинама. Тако н. пр. дођоше јуче у главни стан четири буле, да протестују, што њихови заробљени мужеви, морају *осамарени да носе бремена* црногорска. Веле, да их је књаз обдарио и послао у Жупу, да се саме увјере, колико је о томе истине. Хоће ли османлије са оваким махинацијама успјети, да уздрже Никшићане од предаје, идемо да видимо: свакако ће *по њих* грђе бити ако се варош узме на јуриш. Сви су изгледи, да ће идућих дана доћи до одсудног боја код Никшића. Разуме се, да је наша војска жељна да врати зајам овим Сулејмановим присталицама, што изнеше турске топове на острошке греде. —

Успјеси руске војске у Бугарској налазе топлог одзива у овдашњем народу, и утврђују све то више самопоуздање у нашој војсци. Освојење Никопоља прослављено је свечаним благодарењем у цркви уз учашће светог двора и васколиког санитетног „особља“ руског и присутног грађанства. Свако овђе осећа, да је у борби са душманом нашега народа наступио одсудни тренутак и нема у војсци Црногорца, који не би жртвовао живот да види једном прађедовску земљу очишћену од силеђија. Пад Никшића биће без сумње од великог уплива на околне насеобине турске, и тешко је догледати, где ће се после њега задржати наша војска на своме путу кроз Херцеговину.

На свршетку овога писма стиже нам глас, да је наша војска ноћу покушала запалити варош Никшиће; не знамо колико су у томе успјели.

Јутрос рано упадне једна турска чета у нашу границу код Кокота у Бешанској нахији у намјери да упљени марву. Наши војници, који бјеху на окупу, сузбише нападај, и поћераше Турке натраг.

Са Цетиња пишу под 15. (27.) јулом о. г. „Полит. Кореспонденцији“: „По што су и две последње тврђавице пред *Никшићем* заузете, остаје црногорској војсци да изврши још само једну задаћу, на име, да саму тврђаву узму на јуриш. Чим су Црногорци заузели добро снабдевену и утврђену кулу *Клачину*, одмах су подигли на освојеним висовима требјешким позиционе батерије. На тој тачци намештено је око четрнаест топова према Никшићу. Међу тим топовима налазе се и они, што их Црногорци не давно задобише.

Црногорци хоће да разоре освојене тврђавице, те је тога ради јуче руско војно заступство покушало да их динамитом распрштa. То се чини не само из претеране обазривости, него и с тога, што се увидило, да би те куле само сметале опсади, дочим је вис требјешки Црногорцима не само због близине згодан, него и због тога, што им се лакше кретати у отвореним опкопима. Турци жестоко и непрестано пуцају из тврђаве на Црногорце, тако, да ни ноћу не прекидају пуцање. Али за чудо да Турци не пуцају на црногорске батерије, него гађају пешадију; али се ова налази у тако заклоњеним положајима, да није имала никакве знатне штете. Према томе се види, да командант никшићког града тим залудним пуцањем само троши џебану.

Турци што су при освојењу кула допали ропства налазе се у главном стану. Међу њима има много никшићких грађана, с којима Црногорци добро поступају, и допуштају им, да их и њихове жене посећују. Тим поступком хоће то да се постигне, да се посада и становништво града Никшића, који су били готови да се до крајности боре, увери, да им неће бити баш тако тешко ропство код Црногораца. Али се ипак вели, да се посада Никшићка решила, да пре прсне у ваздух, него да се тако љутом душманину преда на милост и немилост. Међу тим се догађају смешни призори између опсађених Турака и опседавајућих Црногораца. Кад су се први Црногорци после бојева у Зетској долини указали на никшићким висовима, привикивали су им Турци из кула, шта ту раде, кад треба да бране Цетиње? У Никшићу су на име држали, да Сулејман-паша удара на Цетиње, јер се није знало, да је турска војска изагнана из Црне Горе.

Као што се поуздано дознаје, састоји се посада у Никшићу само из једног батаљона низама, понајвише Бошњака, и из два до три батаљона грађана никшићких. Командант тврђаве никшићке пореклом је Мађар и зове се Скендер-бег (Шандор). Да би посаду распалио на крајњи отпор, дао је исти разгласити, да Црногорци заробљене Турке гоне на најтеже послове, па ако неће да их врше, они их посеку. Али никшићке жене, што су посетиле своје заробљене мужеве што их је књез обдарио, сигурно ће посаду о противном уверити. Најјаче агитују против сваке капитулације (предаје) неки Црногорци, који су у последње време побегли у Никшић да избегну заслужену казну. Али и у редовима Црногораца има неколико мусулманских никшићких грађана, који опседачима чине добру услугу, особито три брата из знатне породице Аџалића, који су се још од боја невесињског придружили устанку.

Црногорци су пред Никшићем весели и добре воље. Око наложених ватра пева се и игра, на Крстац и Горанско се заборавило, те се Црногорци сад осећају вољнији и снажнији. Само су незадовољни они батаљони, што су из суседства никшићког, као Чевљани и Жупљани; растужило их је на име то, што књез неда да се у случају предаје Никшића ништа не чини ни једном Никшићанину, а они су ради да изврше крвну освету на Никшићанима.

Турци су око Острога чинили грдна опустошавања. Затрпали су шта више и оно мало извора у околици острошкој, премда је то иначе код мухамеданаца севап, богоугодно дело, кад се открије извор и сагради водовод. Црногорци су се за то осветили, јер су јуче пресекли Никшићанима пут к јединому извору, што га имају, те су Турци сад ограничени да пију воду само из градских бунара.

Данас је отпочело бомбардовање Никшића, и то са висине требјешке, која знатно превисује град Никшић. Од јуче је главни стан књежев у *Слапу*, са свим близу Никшића“.

(*О догађајима и положају у Херцеговини и Албанији*) добила је „Полит. Кор.“ из Скадра овај допис: „Поглавица албанских племена, Пренк Биб-Дода борави још увек на „светом брду.“ Вазда је у страху, неће ли га ко поткупљен са света смакнути, и с тога мења често своје боравиште. Из стана излази само ноћу. При ноћним путовањима беше му неугодно, што су око њега биле његова мајка са сестром му и њихове служавке. С тога их је послао уз пратњу у Калмет код Алесија, чиме је добио посредовањем аустро-угарскога конзула дозволу, да се могу повратити у Скадар. Из Калмета дођоше уз пратњу конзуловог каваза у Скадар. По што је месна влада узела њихову кућу за рањене војнике, најмио је конзул другу кућу за њих, у којој мирно живе. Дод Гега, противник Пренк-Биб-Доде, оптужује овога да је крив, што Миридити нису хтели, да војују против Црногораца. — Премда је турска влада Миридитима много обећала, отишло је само 130 људи Турцима у помоћ, остали 870 људи пак, не ће ни сад још да иду у турску војску.

Дивизионар Хафис-Ахмед-паша добио је на место Мехмед-али-паше заповједништво у Новом-Пазару, и отишао је тамо са пет батаљона. По што је то пет батаљона одређено за појачање Али-пашине војске у Херцеговини, па како би исти преко Призрена прекрасно дошли, послао је Хафис-паша пет батаљона своје дивизије из Сјенице у Херцеговину, а босанске батаљоне придржаће код себе.

Из Подгорице допремљени су у Скадар стари опсадни и пољски топови. Сулејман-паша понео је са собом врло много муниције за острагуше и пољску артиљерију. А из Цариграда и из других магацина дошло је много барута и олова у бурадима.

Пре шест недеља послате су све пушке предњаче и сва муниција за њих у Кавказ, а сад опет шаљу такове пушке и муницију амо. По свој прилици, да су намењене башибозуцима, који ће се скорим сазвати, али они тешко да ће моћи с тим оружјем одолети добро наоружаним Црногорцима.

Чује се да ће *Али-паша* имати, по новом распореду у Херцеговини, 22 батаљона. *Хафиз-Ахмед-паша* у Новом Пазару има под собом 18, *Али-Сајиб-паша* у Албанији 22 батаљона. По посадама и тврђавама стоји половина те војске. Друга половина као да ће се употребити против наваде Црногораца.

За Албанију није још војени распоред коначно установљен. Сад су 3 батаљона у Скадру, 5 у погору код Подгорице, 2 су у посади у Спужу, а 2. у тврђави код Подгорице.

Из Подгорице и из Спужа отправљени су сада сви рањеници. Њих отправљају морем у Цариград, а сувим у Манастир. Ово дана одвезао је један Лојдов пароброд њих шест стотина у Цариград“.

(**С. Вр.**) **Букурешт** 19. јула. Прелазак Дунава од стране румунске војске, као што ми очевидци причају, изведен је овако: 16. о. м. под саму ноћ једно оделење од 5-те пуковније са заставом и музиком било је прво, које је под водством пуковника Петровану, Дунав на обичним шајкама испод Излаза у Никопољ пребродило, за овим првим оделењем долазили су на пароброду „Анета“ г. генерал Мани са својим штабом и једним оделењем војске од 4-те дивизије, а на једном шлепу, који је уз пароброд „Анету“ прикачен био, и на неколико сплавова прешла је и остала част од 4-те дивизије. Војска је румунска у Никопољу како од тамошњег гарнизона руског, тако исто и од стране никопољских хришћана најодушевљеније примљена била. Војена управа 4-те дивизије пребачена је још исте ноћи у Никопољ. Руски гарнизон са Никопоља отишао је пут Раове.

Говори се, да је борба код Плевна од стране Руса још у суботу т. ј. 16 о. м. отворена и да је још и у недељу пред саму ноћ трајала, али какав је изход та ново отворена борба имала, овде нико до овог часа не зна.

Овде не само што се говори, него се и са свим за извесно држи, да ће и Србија, и то скоро, у акцију ступити.

Из Браиле јављају, да је Силистрија са сви страна опкољена и код Олтенице указаше се и опет три монитора турска, које Руси из својих батерија са Олтенице јако почастише, говори се, да се један од тих монитора утопијо а остала два да су се за једно острво уклонили.

17-ог о. м. прошло је овуда за Русију 1110 заробљених Турака, међу којима било је и до 180 башибозука и 97 Черкеза а који дан приспеће и они 400 башибозука, које су руски козаци код Севљева похватали.

ПРЕДЛОГ СРПСКОМ НАРОДУ С ОВЕ СТРАНЕ ДУНАВА И САВЕ.

Кадгод се тиранима прохтело, да још већма узјаше на грбачу своји народа, они су вазда проповедали рат. У устима су вазда носили Исусове речи: љубите и непријатеље своје, а у самој ствари проповедали су мач и огањ противу свега, што народима слободу доноси. У име народа, против народа, у име културе, против културе — то је језгро њихове политике. И наша отачбина стоји на прагу одсудни часова, од који зависи наша будућност, па с тога је баш дужност сваког, да своје мишљење у погледу општег интереса јавно, у договору с другима изјасни. Време и догађаји теку брзо, па с тога несмемо дангубити, него, међусобно измењујући мисли, морамо се одлучити одма шта нам ваља чинити.

По нашој отачбини држе наши суграђани Мађари свуда јавне зборове и свуда се изјављују за рат против Русије. Шта више и у самом Панчеву одржаше културтрегерски Немци митинг и по познатој својој храбрости закључише и они рат против Русије, док се наши Срби тамо ни живи не показују. Беснилук кратковиди политичара хоће нашу драгу домовину у понор да сурва, из које се може бити никад неће извући. Па у таквим приликама није ли зар света дужност сваког грађанина, да све учини, што би њега, његову отачбину од очевидне пропасти спасло? Ми држимо, да то неће ни један свестан човек порицати.

Данашњи дух времена осуђује као дивљаштво сваки рат, који нема за циљ или ослобођење или одбрану против грубог напада дивљих хорда какве друге државе. Но народи су данас још толико неразвијени, да се дају заслепљивати лагаријама своји државника, па за пусту славу своји власника иду немилице на касапницу, да би после још већа пореза била. Шта је стало тиранима до тога, што ће хиљадама мирни радника гинути на бојишту за ништа и опет ништа? Шта их се тичу богаљи и наказе, што се после рата као најгорчији подсмеј на њиову „славу“ по земљи просјачећи потуцају? Шта их се тичу у црно завијене удовице, плачне мајке и јадна сирочад? Та до њи не допире њихов јаук и плач! Шта их се тиче глад и невоља несретни држављана, који су те несреће били, те нису у рату погинули, него су преостали, да ратне трошкове исплаћују? Та у њиховим палатама још ни кроз кључаницу није завирила страховита куга — глад!... Рат! рат! деру се они само, а један народ стоји миран, као овца, што је воде на кланицу. То не треба да буде; то не сме да буде! Народ треба своме мишљењу јаког израза да да, да не би наши државници помислили, да су пештанска и чонградска „изјавленија“ мишљење читаве земље. Сами свесни и одиста слободоумни Мађари морају се против тих „изјавленија“ изрећи. А шта да речемо тек за Србе, Хрвате, Словаке, Романе итд.? Њихова је света дужност, да своју отачбину од очевидне пропасти спасу. Треба сви листом да своје мишљење изречемо јавно и неустрашно, како би још за времена отклонили опасност, која нашој отаџбини прети од агитација кратковиди софта, оца и ација. Јер шта је цел јавни зборова, што се по свим мађарским местима саде одржавају? Ништ друго, него да се на владу и краља пресија учини, па да они мач из корица потегну, те да се поведе народ на кланицу против Русије а у савезу са варварском Турском. Софте би хтеле да обману и владара и владу, те да ови одиста држе, да је рат против Русије жеља свију народа у Угарској. Томе треба још за времена да се противстане. У овим местима требају Срби да сазивају јавне зборове, па да се у кругу наши земаљски закона изразе против рата.

У тој цељи договорили су се приватним путем неколицина њих у Вршцу и решише, да кроз неколико дана у свом месту сазову јаван збор, на ком ће се претрести питање: „Рат или не?“ Разуме се, да ће се у том погледу и резолуција донети, а о читавом току збора изићиће у овом листу јаван извештај. Но није доста да само Вршац изрекне своје мишлење, него је од преке потребе да се у сва наша места, нарочито у нашим повећим местима одрже у том смислу јавни зборови, и ми с тога излазимо пред читав срп. народ са предлогом: да се одма свуда сазову митинзи, јавни зборови, па да се на истима срп. народ јасно и енергично изрази против рата.

Држимо, да ће се овом предлогу сваки свестан грађан радо одазвати и да ће у свом месту живо радити, да тај предлог и до остварења дође. А власти несму нам никакве сметње на пут метати, јер је сваком држављанину законом ујемчена слобода сазивања зборова, само се мора пре 48 сати код дотичне власти пријава учинити.

На ноге дакле браћо! Отаџбина је у опасности — грађани је треба да спасу. Напред!

У Вршцу 5. јула 1877.

ДОПИСИ.

Земун 19. јула. Овде се деси један кобан и врло жалостан случај. Јуче побесни шегрт М. Б. овдашњег кројача Фридмана, кога уједе господарево псето пре десетак дана и он усљед те болести, после издржаних грозних мука данас у болници премину. Тај сиромак би грозна жртва неопростиве нехатости, јер пре 15 дана примети власник на псету сумне појаве и посла га марвеном лекару да га посмотри и излечи, или ако су знаци беснила, да га стамани. Марвени лекар изјави, да је псето потпуно здраво, но само је пуно бува и нареди, да се купа. То нареди власник и извршење тога паде у део сиромаху шегрту, којега при купању уједе псето за руку. Он не слутећи ништа, пређути рану псећих зуба. Ал после неколико дана исто псето уједе још и другу двојицу, који одма зло слутише и рану испалише. Овде се примети беснило на псету, испалише и шегртове ране, али ове беху већ застареле и он у грозним мукама подлеже.

Ми се надамо да ће наша власт због те нехатости повести нужну истрагу против кривца. Али и време би било да и сама власт буде опрезнија, јер толико бесни паса тешко да се појави у целом округу, колико у самој нашој вароши. Тешко да и у самом Цариграду, де се по корану не сме пас таманити, има више паса него у нашој вароши, јер то је нека манија да сваки набавља и одрањује више него што му треба. Више реди не може се од њих ни сокаком пролазити и ако се когод брани против њих и којег штапом одалами, онда се госа нађе увређен. Ако отидемо на јавна места или код посластичара, сваки поведе по једног но многи по два и више паса тако, да запреме место. Кад се разиђу онда госе на једну а вашке на другу страну, јер пси нерањени код куће траже хране на другим местима, па за то се и скитају по свој вароши. Наше општинство не би погрешило кад би се угледало на Загреб и бацило порезе на псе те тако би минула пасија њиховог набављања и држања преко потребе.

Овом приликом неможе се прећутати једна истина не кобна и жалосна као она горе, ал за то врло смешна околност. У оскудици водовода и добрих бунара служи се свет са дунавском водом. Ову носе у сваку кућу водоноше на магарцима и како је потреба велика, то терају водоноше од јутра до мрака сваки дан више од педесет магараца. На нашој слично карловачкој калдрми није баш пријатно цео дан ходити, па за то водоноше и избегавају ту непријатност, чувајући своје ноге и магареће папке. За удобност служе им тротуари, које дужан беше сваки власник пред својом кућом од цигаља положити. На то гоњаше се грађани пре две године а гоне се још и сада. Али угодност тротуара не уживају грађани, јер сваки мора уступити водоноши и магарцима, те тако сад људи иду средом пута, без обзира на лепо или кишовито време. Ови субјекти не обзиру се ни на саму власт и часнике, јер беше случаја да се и сам главар упути тротуарем дома, ал овај запречише магарци, а његов госа седе у бирц да се одмара, те тако мораде он њих обићи.

Време би било да се и ово отклони а нужно би било и са здравственог гледишта, јер сумње нема да вода сваки гад потискује крају обали, оне водоноше грабе воду само са крајева, јер магарци не могу даље угазити, па за то мора грађанство да се послужи са нечистом а много и много реди и смрдљивом водом. Истина, прошле године саградило је општинство на згодном месту ћуприју, која је по среди отворена и водоноше беху упућени да одавде воду грабе; но та ћуприја стоји поред Дунава на обали, а вода се опет са крајева граби, јер то је водоношама лакше.

Питање пијаће воде беше више реди покренуто, но увек застаде из разлога, што се тако носи вода од старијих времена, дакле може постојати и даље. Тај разлог нема свога оправдања, јер и на други мести носила се вода тако, ал то отклонише и бољим средствима заменуше. Кад већ неће општинство да покреће питање водовода, оно нека бар нареди да се вода носи на колма као и у другим местима и онда нека намести на ћуприји и један шмрк да се може вода из даље грабити. То нестаје много, постиће се са малом жртвом, а лако би се могао нагонити и сваки водоноша да употребом тога шмрка воду граби из Дунава, јер тако ћемо се моћи гадне воде опростити.

— ћ.

... — **У Карловцима** 16. јула. Немислите да ћу вам што писати о светим оцима или њиховом немару за опште добро — и њиховој жељи да се опросте надзора народњег над приходом манастирским, — а нећу вам писати ни о „белим оцима“ којих је брига непрестано само како би са боље на бољу парохију дошли, — а хоће ли једни или други парохијани пропасти у рају нужде и невоље као награду поштенога рада, или благовати у паклу изобиља као награди — кајмазлука, дембелисања и себичности; нећу вам за сада писати ни о нашој политичној а ни црквеној општини, него ћу просто да се сетим једнога честитога покојника, те да рекнем, што добро о њему знам. Честити старина Петар Костић, шајкашки капетан у пензији умро је, — и као што му већ на отвореном гробу нарекоше, да му леп спомен међу браћом остане, ево се испуњава, па за то — што му је леп спомен у народу, ево га и спомињем.

Петар Костић родио се у Ђурђеву 1801. године у шајкашком батаљону, дакле баш друге године од како су се српски становници из мађарског села Темерина, два сата од Ђурђева, иселили и баш 1800. пред Ђурђев-дан ту се населили, те су за то и село крстили „Ђурђево“.

У смислу граничарског сустава, који се врло строго вршио, морао је Петар у 10. години већ у немачку школу ићи, а за тим у милитарску т. ј. „батаљонску математику“. Ове је обе школе свршио са врло добрим успехом, а бијо је врло леп млад момчић те га асентирају; 1834. г. постане стражмештером; а тек 1842. г. постане ц. кр. официр у Шајкашкој.

Како је више година стражмештер био, а будући добра срца то се старао тако о својим млађима, да су га сви волели и шалећи се као фелдвебла називали „фелдмутер“ — и ово својство дугим упражњавањем прешло му је чисто у нарав и крв тако, да кад је официром постао, био је својим млађима права мати а у служби строг, а код својих старешина пажен и био је познат као тачан и способан чиновник, а у опхођењу био је такав да се у сваком друштву наћи знао.

Да је Петар Костић био ваљан види се и отуда, што је за њега као стражмештера пошла у оно доба богата и лепа девојка, која је себи могла бирати официра.

Али јест, Петар Костић је својом људском и јуначком спољашњошћу и својом службом, заменуо сваког официра.

Година 1848. затече Петра Костића са другим друштвом у земунском гарнизону.

Чим је буна букнула одмах је П. Костић са другим друштвом оставио земунски гарнизон, те је са шајкама Дунавом дошао у Карловце, где је неко време био командант код шајки а пред јесен 1848. године буде опредељен на Јарак (Ремершанц) одкуда је отишао у Сентомаш, после даље у Бачку, а за тим је премештен у перлески табор и ту је са својим Шајкашима у разливеном и потопљеном риту преко 4 месеца, тако рећи у води — као Црногорац и Херцеговац на стењу и и камењу, на предњим стражама — форпоштама — без измене провео.

Петар Костић провео је цело време 184Р—9 г. у многим бојевима као командант, и не само да је своје подчињене како треба водио и упућивао него је и самим примером предходио, као што вам већ у „Застави“ пре наведена цртица сведочи.

По свршетку рата настојао је свом снагом и ревношћу, да свога јединца Лазу како боље може васпита и изобрази, те да овај народу своме од користи буде.

Ко је познавао шајкашки батаљон како су између себе сви па и сами официри као браћа и једна породица живили, пак томе кад још узмете како су Перу Костића млађи и старији радо имали, то ћете веровати кад вам кажем, да онда кад је Лаза Костић у школу ишао, па кад се чуло да ће о вакацији кући доћи, то сте слушали са села у село: „доћи ће наш Лаза“ — „дошао наш Лаза“ — и сви су се радовали и сматрали га као своје дете — то је било читаво веселе кад је где дошао, а ово сте могли и при његовом избору за посланика приметити, кад питаше Шајкаше „на кога гласаш?“ а он би већим делом одговарао: „на кога — знаш ваљда на нашега Лаку“.

Петар Костић је сретан био у толико, што је дочекао, да му његов син Лаза умом, знањем, науком и пером ради за свој српски народ, као што му је отац сабљом и тешком службом у своје време 1848. и 1849. радио.

Али не беше срећан да му син јединац на самрти на опроштају и очинском благослову буде, да га целива и да му очи заклопи, син му мора у даљини, али ипак у својштини, дане да борави, радећи на аманету бабајка свога.

Слава ти честити Шајкашу Петре Костићу и вечити спомен у народу, та и ти си био један од јунака који су Карловце, убави Срем, бранили, да их не постигне судбина Новога Сада и Сентомаша.

Стари наши пензионирци — стари граничари — силазе један по један у ледени мрачни гроб,

---

ЛИСТАК.

ГОВОР

проф. А. М. Матића на сентомашкој беседи држаној на Петров-дан 1877.

Још нам у ушима звуче гласи умилне песме; још нам утисак душа грли, што га породи мало час отпевана песма...

Све је вечерас удешено тако, да нам душу угодно дирне а срце умилно гане...

Оваке прилике могу да нас увере, да забава и песма није производ фантастих глава, него да је основано у самој природи људској. Природа људска. Природа људска — то вам је загонетка, коју немогоше ни највећи духови да одгонену, јер врло много имаде у себи противусловља, противречности; боре се разна мнења, разне мисли, да нас изведу на видело истине па ипак тумарамо по мраку.....

Но можда је то још и добро. Та рекао је неко да је „истина смрт а обмана живот“; а то не беше шупља глава, што изрече ту изреку, јер је окушала живот са сваке стране.....

* * *

Можда је који или која од поштовани присутних почео и почела зевати, слушајући ових неколико почетни речи; но ја држим да би рано било за зевање и то зато, што имаде што-шта још да данас искусимо, а које не треба да пропустимо — та загледајмо само у програм беседин!

* * *

Немојте се бог зна чему надати, да ће те до мене чути, јер данашња прилика није така, а друго, ако би све што је паметно данас чули, онда би у будућим гласовима вашег живота морали слушати саме лудорије, што ја нећу да буде: ја хоћу данас да вам изнесем пред ваше очи само нешто истине, а можда доста лудорије, како би и за будућа времена могло шта паметног за вас остати.

Па шта бих управо могао паметно данас пред вас изнети? Свако по своме уверењу одредио би, шта је најудесније и најпаметније: мушки би кореo женске, како не појме свога задатка, како троше у лудо време, играју се карата, носе дугачке шлепове, итд.; а женске би опет кореле мушке: како се непонашају онако, како јачина пола захтева; како их остављају саме, те су приморане да зевају и у таким часима морају да се лаћају свакојаких средстава, да се ослободе дугог времена, а дуго време — то вам је извор сваком злу а на послетку је и готова смрт. Но кад би човек хтео или морао слушати све те разне ламентације с једне и с друге стране, онда не знам, где би са својом главом, кад би на све те жалбе морао одговарати.

Ништа ми друго не остаје него жмурећки руком се машати завежљаја, у којему су сложена разна светска питања; но у овом случају ми ћемо оставити Русима да реше источно питање, а за нас ћемо задржати остала, којих имаде иначе доста.

* * *

Сваки век имаде своје идеје и своје мисли, које га занимају и које му дају карактеристичну белегу; наш данашњи век имаде ту особину, да је истакао просвету и просвећивање, али је уз то као додатак додао и — еманципацију женскиња, о којој се данас много говори, пише а и сања.

Много би а можда и несносно било, кад бих у овакој, као што је данашња прилика, хтео зборити о сувише паметној ствари, што зацело јесте просвета и просвећивање, због чега ћу се латити опширније онога додатка, што сам га обележио са еманципацијом женскиња.

Већ видим са више страна, како се на ме окомљују стреле, а особито са женске стране, и скоро да чујем, како ромори: „ево нам опет једнога који ће да збори о краткој памети и дугој коси, који ће сва зла да бележи на рачун женски а мушке ће као анђеле представити.“

Које тако мисле, љуто се варају, о чему нека их увери ово, што ћу мало после рећи.

* * *

У друштву људском гложе се две противности, а то су мушка и женска страна, због првенства; мушки даје себи првенство разумом и послом у свету, а женска опет својим срцем и домаћим делокругом. Но кад се не би гложиле обе стране него да остану свака у своме делокругу, можда би боље било; мање би се речи трошило, па још у лудо!

Последице тога гложења виде се у данашњем веку; мушки иду на једну а женске на другу страну, и слабо баш једно за друго разбира. Но кад се промотре све околности тога спора и тужбе, које тај спор рађају, онда ћемо лако доћи до уверења и убеђења, да је много шта неосновано у тим разним тужбама, и да потичу сасвим са криво становишта.

Но откуда управо тих разних тужба, или управо разлике у тужбама с једне и с друге стране?

Човек се увек колебао а и данас се колеба између две крајности: између ђавола и анђела, које долази од велике разлике у васпитању једног и другог облика, у којем се људски род појављује, т. ј. у васпитању мушког и женског пола.

Па посмотримо изближе то васпитање. Мушки пуни главу своју свакојаким знањем, а срце његово остаје напуштено, занемарено, те закржљави т. ј. развијање осећаја у мушких не иде напоредо са умножавањем умног капитала, те због тога има доста примера у животу, из којих се види, да се човек удаљује од човештва, т. ј. од лепог, племенитог и узвишеног, а приближује начелу, за што нема имена, јер га у речнику природе није. Како се данас у главном мушка половина људског рода образује опасност је, да ћемо доћи од мушког нараштаја, који ни за што друго неће имати појимања, до ли како се пишу уводни чланци, граде

а са њима силази у гроб и жива грађа повеснице наше крајине, жива грађа историје нашега народа, а особито из злокобних по народе и слободу година 1848. и 1849.

Да ли је што Петар Костић, да ли су што други преминули српски официри и пензионирци о ономе што су видели, чули, доживили а и сами делали у Крајини и на другом месту као часници и чланови народа а особито 1848/9. написали и као грађу за српску историју после себе оставили — незнамо, али молимо и опомињемо све живе да не пропусте то учинити, јер с тиме ће велику услугу народу, а себи леп и вечити спомен учинити, јер камен ће се излизати, гроб ће се поравнити, изумреће насљедници и познати, заборавиће се од кога су име и насљедије добили и као што ће тело трулежом у прах и пепео се претворити, тако ће име у заборав отићи али, ако су што за општу корист учинили и као грађу за повесницу прибележили и оставили, то нека буду уверени, да ће им трајнији спомен бити од камена и парастоса. —

Овом приликом могу вам и то јавити, да је наређено, да се собе за богословију оправљају, где има ради бољег изгледа и двокрилних врата, — али скамије — те ће се, као што чујемо, по старом начину направити. Незнамо дал не би овде места било да нам „Баба“ коју рекне о скамијама и намештају у богословији, јер кад се троши до 1200 ф. онда треба настојати да одговара цели.

— **У Архидијецези** 22. јула. Баш прије неких дана нацртао је брат Панта Поповић живим бојама патње и страдање наших капелана, но ипак није их довољно ни сасвим исцрпио, јер да је хтео све причати — морао би много више написати, но доста је то, да се већ као правило узело, да за католичке капелане, који су к томе самци без жене и деце, важи она изрека од једног капел. патника: „Исусе, све си муке претрпио, али само ниси никада капелан био“ — па кад се овако вели за самца, онда можемо мислити, како је оним нашим јадницима, који још жену и децу имају а стана нити хране — што на против католички имају, мора сам да од злехуде наплате набавља.

Држим дакле да је у интересу вере и народа, као и свештенства, да се капелани само при највећој нужди намештају, и да су духовне власти свугди дужне овоме на пут стајати.

Па ипак се нашло људи, који из своје пуке себичности и угодности хоће да капелане умножавају.

На митровачкој и земунској реалци расписана су 2 стечаја за вероучитеља — катихета.

Овде треба метути људе млађе и вољне, који позиве осећају да се о умном развитку у правцу вере православне постарају, и то који би се са овом својом струком бавили, те тако се могло оно постићи, ради чега се и та места попуњавају.

Чујемо да су се њих више млађих и способних за та места пријавили.

Али чујемо и ово:

Познати Никола Савић из Земуна, који тера своје банкарске послове, пријавио се за место катихете у земунској реалци и ради тога путовао је и у Карловце, разлози су пак ови:

Кад добије катихетику, онда ће да узме капелана за парохију, па нека се пати, са малим приходом, а он ће поред катихетике, моћи боље свој „кшефт“ у Бежанији надгледати, да Бежанија боље процвета, — а капелану како било.

Попа Стеван Анђелић из Митровице јавио се за катихета на митровачкој реалци.

И он материјално добро стоји, (а брат му је владика) воле врло друштвен живот, дакле кад добије катихетику, онда ће моћи узети капелана за парохију са малом платом, па нек се пати, а он ће као и Савић поред катихетике имати и већи приход, него пре од парохија, а много ће мање радити, — пак ће и за својим другим пословима као и за друштвеним уживањем лакше и мирније ходити, — а капелан нек се пати.

А при оваким околностима хоће бога ми и веронаука у напредак деце рамати.

Конзисторија предлаже за избор а генерал-команда бира и потврђује.

Видићемо хоће ли конзисторија безпристрасно одговорити своме позиву, или ће се ова двојица користити, што су ишли на ћабу у Карловце.

Видићемо како ће и ђенерал-команда своју задаћу извршити.

ЈОКО ГАВРИЛОВ СУБОТИЋ,

РИШЊАНИН.

Бока је Которска српско чисто и овејано приморје, и по свом топографичном романтичном положају одвећ дивно а и важно јадранског мора пристаниште, које је од најстарији времена пак све до данас сјајне улоге у свјетској повјестници играло.

За вријеме српски царева, Бока Которска као саставни део српске царевине до смрти силнога Душана а после и под владавином Балше, зетског господара, уживала је нека особита своја аутономна права, која јој ни република млетачка кроз сва четири века њене над њом владавине, није смјела одузети.

Да је Бока Которска била алем камен у круни српских царева, доказују много по њој и данас постојеће задужбине свете лозе Немањића, и то у црквама и дивним манастирима, између који прво место заузимаше Превлака, коју венецијанска флота вероломно разори, али с њоме православије у том српском соколовом гњезду опет несруши. — Међу тим за знак особитог призрења и цијене, у којој су српски владаоци Боку имали, свједочи и српски которски новац, на којем уз српски натпис и лик царев као и лик которског заштитника светог Трифуна нацртан се налази.

Одма после крвавог и тужног Косова, пошто Лазар паде и српска се држава распаде, лукави а и лакоми Венецијани са својом морском силом с којом је у оно доба са три стране свијета завладала заузе Боку, с којом је до почетка овог столећа непрекидно управљала.

Бока, челик тврди своје српске народности као и непокретни камен и сјеча православне вјере, и од Венецијана и од римски фратрова и језујита какви ли је мука, невоља а и гоњења мушки издржала, док прекаламљена кроз ватру мученичке борбе за опстанак своје прађедовске вјере и народности, преживи душмане своје, и доживи смртни ропац оног силног Млетачког лава, који ју је са својом грабљивом звјерском шапом четири читава вјека као мора притискивао.

Млетачка република, коју ни благослов ни сузе Ватикана немогоше је у живот одржати, она у недођин богу на истини пође. —

Иза њене смрти почеше се о њој Руси, Французи и Инглези отимати; — Русе истиснуше Французи, Француза отераше Инглези са Црногорцима; Инглези што у њој драгоцјености нађоше, курјачки опљачкаше, а Црногорци као Балшови потомци и природни њени насљедници господарима јој остадоше, но не за дуго.

Светопочивши владика црногорски Петар I. са својим витезовима само шест недјела Боком узвлада, и тек управу и ред поче да завађа, по оној нашој српској пословици: „није оном коме је суђено, већ ком је намењено“, ондашњи свети тројецарски савез, по оном ваљда црквеном прокимену: „Раздјелиша ризи моја к себје“, Боку досудише Аустрији, а бједни Црногорци повукоше се у свом соколовом гњезду, у ком српску слободу витешки до данас сачуваше, да је и даље до њеног ускрснућа од злотвора а и незваних пријатеља бране.

У почетку овог у просвјети извиканог столећа, како ли се правда о својбини и о праву народности поштовала, Црногорци нек милом богу захвале што им неприступни кланци и врлети небјеху у мапи светог тројецавског савеза забиљежени, јер Бог и вјера, по њиховој праведној души и поштеном срцу и њих хоћаху каквом окруњеном браку досудити.

Довлен ако и површно о знаменитој историји Боке, а сад да пређем и на њене челик синове, који је ни пред Српством ни пред свијетом у најкритичнијим тренутцима никад незастидише. —

О смјелости, одважности и храбрости Бокеља, с којима смједу у обрану своји права, вјере и народности ма којој се надмоћнијој сили мушки опријети, и смрти смјело у очи погледати, предпостављајући славни гроб пузљивом животу и пониженој чести, нетреба ми поједине прилике спомињати, оне су већ сјајно цијелом свијету познате.

О челик-карактеру и ријетком поштењу Бокељски синова нећу ни да говорим, та њихова врлина код страних народа управо се као легенда прича. — Храбар и поштен, Бокељи су и одвећ интелигентни, генијални, проницателни и предузимљиви људи, природом одвећ надарени, они су у високом војничком чину као генерали у руској војсци служили. —

У поморству друго мјесто иза Инглеза заузимљу, који као капетани највећи поморски лађа броде по широком Океану и проносе аустријску заставу кроз најудаљеније крајеве свијета, који царевини дику и част свуда наносе.

Бока, која тек броји 35000 душа, осим морнара, она посвећује морепловству око 200 најврстнији капетана, који царевини уз част и поштење и велику корист доприносе.

Ови српски одважници, Нептунови борци, у задружи са осталом браћом далматинцима праведно од Аустрије траже и захтјевају да на њену заставу, коју по цијелом свијету са чашћу и поносом тако високо проносе, уметну и своју дивну славенску боју, која је у више прилика Аустрију од коначне пропасти витешки сачувала и одбранила. — Пошто је Аустрија своју заставу већ са мађарском бојом закрпила, нема сумње да ће по праведном тражењу Бокеља и Далматинаца и славенској боји мјеста уступити, јер иначе огрјешила би се о народу, који је за њено одржање ријекама крви пролио, као и о оним дивним витезовима, који јој са непримјерним својим самопожртвовањем и јунаштвом онакву сјајну побједу 1866. године на мору одржаше.

Уз војнике и поморце у вити своји челични и храбри синова Бока имала је а и данас има људи, који је на пољу српске као и италијанске књижевности и песништва отликују и узносе.

Али ко може потанко описати све сјајне догађаје, сва дична и славна имена оних људи, који у разна времена а под туђим притиском, смедоше а умједоше уздићи и одржати Боку на оном врхунцу части и поштења, на којем и данас као звијезда у Српству трепери и проћу себе и у најкивније злотворе своје поштовање изазива; за све то описати и времена се хоће а и бољег пера од мога.

Ја сам овако летимично тек нешто додирнуо, еда би се какав стручњак побуђен нашао да нам све то у једној особитој књижици вјешто сабере и Српству на видик изнесе, а мене је само да још једну особу споменем, која је вриједна а и достојна да у вјенцу дични бокељски синова уврштена буде. — Особу ову, коју ће Бока Которска у својој читуљи на вјечни спомен и углед не само садашњег нараштаја но и познијег потомства са златним словима забиљежити, вредно је да за њу и друга браћа по Српству узнаду, који читајући овај кратки његов животопис из дубљине своје душе узвикнуће му: Храбри и дични старино, бог да ти српску душу прости и лака ти земљица била. . .

У Рисну, некадашњем гласовитом граду старих Римљана (Risanum) а у данашњој дивној и угледној варошици Боке Которске, које се мештани са красним српским обичајима, гостопримством и у другим особинама, међу осталом браћом особито одликују; године 1769. родио се Јоко Гаврилов Суботић (ког су ђедови из Херцеговине у Рисну досељени) и прожививши ријетку старост у 108 година свог храброг и похвалног живота, у истом свом мјесту рођења 14. јуна у вјечност премину.

Покојник био је човјек тихе, скромне и веселе нарави; духом храбар а и тјелом знажан и крјепак, до последњег часа био је увјек бистре памети. Као Србин неограничено љубећи Српство, љубио је особито мјесто свог рођења, а у бурна времена бодром душом тужно пратећи многе несреће које му туђинци домовини допринеше, да свом жарком чуству и осјећању одушку отвори, лаћао се шаре пушке и бритког ханџара, као што ћу сада да опишем.

Када су Французи Далмацију покорили пак и нашу Боку заузели, наш Јоко љуто се жестио а и печалио што му незнани туђин из белога света доскита да му свету српску земљу домовине гази и по њој се безбожно размеће.

Да је покојник толико силе и снаге имао колико му је душа храбрости осјећала, хоћаше чуда да почини, но шта да ради, кад виђе да је танка сламка међу вихорима; тужно гледајући шта ли око њега збива и ако је од жалости уздисао, богу се је опет непрестано молио, — те ни за часак није очајавао а још мање надање губио да ће бјесним Французима у Боки скоро одзвонити.

Црногорци већ бјеху упућени да Француза из овог нашег српског приморја истерају; — међу тим Бокељи бјеху од истих Француза тако јако притиснути, да несмједоше, нити могоше с мјеста покренути се, а камо ли да се још са својом витешком браћом Црногорцима здруже.

При тој тешкој и несносној муци још се и гора невоља појави. — По нарочном налогу француске владе генерал Мармонт поче Бокеље у војнике скупљати, пак шта више намјеравао их је у Дубровник послати, да му тај град од Црногораца бране. — Ова наредба двоструко порази Бокеље, на име морати силом Французима у војску ићи и са својом рођеном браћом Црногорцима крвити се. — Склептани силом, неки по брдима и планине умакоше, а неке при бјежању богме и ухватише, које готово наге и босе у Француској војсци уврстише и на лађама их у Дубровник послаше.

Између ових и наш Јоко у тој тешкој муци се нађе; — обузет и распаљен жаром јуначког стида и српског поноса да горима од себе и то још свог рода и народа служи, и да се против своје рођене браће Црногораца, која му крвника из домовине хоће да истисну, бори, са неколико своји одважни другова склопи завјеру, те ноћу кришом одвееаше чамац једне при обали уленгерене француске лађе, те на њему са „збогом остај злотворе Српства“ из Дубровника загребоше.

Два цела дана, и две ноћи, и гладни и жедни на том чамцу по широком мору сиромаси луташе, док тек трећи дан у Боку дођоше. — Ови бјегунци, да их Французи опет не ухвате и на робију на галијама не осуде, куће несмједоше свратити, већ се којекуда по планинама разиђу.

У то вријеме у Србији Карађорђе још је борбу са Турцима водио, наш Јоко да осјећају свог српског срца и душе одушку отвори, скупи малу али одабрану чету својих 37 другова, те с њоме веруће се ноћу преко херцеговачки кршевити планина, стиже у Васојевиће, а одатле преко Новог Пазара дође на Јавор, гди затече српску шумадинску браћу, којој се са својом четом придружи.

жељезнице и Ћуприје, бележе течаји берзе итд. Развијање једино умности у мушких доводи их до врло једностраних уживања, која их за кратко време задовољују; послѣдице су обично разни мамурлуци, који човека убијају телесно и душевно. Због тога данас мушка половина нема старе уздржљивости, него обично празни чашу уживања до краја, не разбирајући каквих може бити последица.

... Женска половина својом организацијом а у неколико и својим васпитањем тежи идеалности; само што у главном данашње женско васпитање неје у стању дати женској половини онолико душевне сталности и јачине, колико је нужно, па да срце не залута, а опасно је, ако разум није регулатор жеља и наклоности женског иначе њежног срца.

Дакле услови су скоро сви ту, који би могли у напредити женску половину. Запитаће когод: е па што се не оствари све то, што би годило женском карактеру и позиву? На то је лако одговорити пруживши прст на мушку половину, која имаде сву власт у својим рукама, другим речима, мушки то имају у дело привести, јер од њих све зависи.

Што мушки на женске у свакој прилици нападају види се дакле да није основано, него долази више од мушке партајичности, којој је стало до власти. Да би ово разумљивије било нека послуже ових неколико речи.

Мушки држе себе обично за нека створења, која су виша од женских; њима је женско подчињено, а не равноправно, које толико исто има права на рад и живот, колико и мушко. Женска је половина тако схватање у прођашња времена ћутећки сносила; но ширењем просвете и она је разборитом постала, те премишља о истинитости мушких изрека о одношају мушких и женских.

Тим премишљањем женско је дошло до уверења да је упућено на заједништво с мушким а пошто је досадањим историјским развитком мушки постао јачи — женско тежи, да задобије мушку половину за себе. У тој тежњи женска проналазачка душа обично долази до таких средстава, који моментано годе мушком оку, али га трајно не задовољавају, јер се односи на спољашњост.

Тај дакле моменат, што женске хоће да се мушкима допадају, и што у тој тежњи не погађају увек прави пут — мушки сматрају као довољан разлог, па да женскима пришивају свакојаке придеве, као н. пр. да су необразоване, да ништа незнају, да су сујетне итд. Али кад из ближе разгледимо узроке тим појавима, онда ћемо се лако уверити, да су управо мушки криви, што су (и ако су) женске таке.

Женске немају таких школа, каквих имају мушки, а мушки знамо да школе подижу: школе дакле — јер и нема — немогу женско створење образованошћу изједначити с мушким. Кад дакле не иде овако, онда остаје дружење с мушким, као једини и најчистији извор женском душевном узвишењу. Па да ли мушки у опхођењу са женскима поме тај свој задатак? да ли се они тако понашају, како би женски створ дошао до мало вишег појимања о свом задатку и достојанству, и да није само играчка у рукама мушким?

Кад себи јасно представимо све слике и прилике из понашања мушких према женскима, а кад се сетимо, да мушки имају сву власт у рукама својим, онда ће нам бити јасна изрека св. писма: „врачу исцели се сам“ т. ј. ти мушки, који кореш женски створ због њеног незнања и ништавила, поправи се сам, буди мало узвишенији у своме понашању и животу, па се ни женска душа неће више ваљати по прашини него ће гледајући на теби само лепо и ваљано, и сама тежити, да све што је лепо и ваљано сазна и усвоји.

У том душевном узвишавању има се управо тражити еманципација женске половине људског рода, т. ј. и она има бити учесником људског знања и умења, чему треба мушки да почетка даде, јер од њега све зависи.

Све женске, које су у сретнијим околностима, те су могле образовати свој ум и срце, јако тиште тај фактични одношај, т. ј. што мушки у женској не поштује индивидуум, него више у њојзи сматра предмет играчки. Тако појимање од стране мушких тада ће почети престајати, кад се у васпитању мушких буде гледало не само на гомилање умног капитала, него и на облагорођење срца. Ово последње може се постићи разним вештинама, али уједно и опхођењем са женским сполом, који некако, рекао бих, има више урођеног такта за све што је лепо и пристојно.

За дружење мушких са женскима најудесније су прилике, као данас ова што је, т. ј. разне забаве, које не забављају човека моментано, него га песмом, декламацијом, несвезаним говором и уљудном шалом разгаљују, енергишу његову душу, потичу на даљи рад и због тога негујмо уљудне забаве, које ће нас душевно узвисити т. ј. мушким мало по мало слабити вољу за каванским животом а у жевских гушити наклоност за трич-трачом, јер саме себи остављене ништа боље незнају.

Забаве саме по себи нису баш тако које-шта, као што би можда когод мислио: оне су шта више огледало душевног живота оних, који се на њима налазе, т. ј. како се ко забавља, може се сигурно рећи, колико је душевно, и умом и срцем развијен.

* * *

У почетку рекао сам, да се немате бог зна чему надати, јер нисам мислио овде наложити читаву ватру, него само пустити коју варницу, која може у многих присутних, да разгоре тежњу за усавршење своје и своје околине. Па ако сам и то постигао, т. ј. да се роди тежња и воља, ја онда задовољно слазим са овог места, на којем ме је поштована публика слушала и желим јој угодности на данашњој забави.

То бјеше 1808. године. Карађорђе га усрдно и љубазно прими; — у његовој је војсци неко време пробавио, а послѣ на његову жељу и молбу посла га са четом хајдук-Вељку у Крајину, под ким је све до његовог славног пада одушевљено војевао. —

Гди је највећа опасност грозила, при сваком јуришу у прве редове српске војске. Јоко је са својом одважном четицом храбро јурио и косовског крвника одушевљено вијао, и то са удвојеном снагом и самопожртвовањем да у храбрости и јунаштву ни себе ни своју домовину пред Вељком и његовим витезовима не застиди.

Вељко паде, а за њим и Карађорђев устанак 1813. као што је већ свима познато, жалосно се сврши.

Карађорђе у Немачку побеже а с њиме и многе вође; — сиротни народ без вођа и управе остављен сам себи, подпаде опет на милост и немилост своји крволочни душмана. — Турци као гладни курјаци, мислећи кад Карађорђе побјеже да Србија никад више главе дизати неће, почеше јадни народ жешће него ли пре, гњавити и злостављати и угледније му људе убијати.

Иза несрећно угушеног устанка, оставши и наш Јоко са сами 18 другова, пошто му остали 19 у бојевима изгинуше, нехтједе се враћати домовини, већ су неколико још браће Шумадинаца, одметну се гори у хајдуке, нападајући непрекидно Турке, и као што му је душа предчуствовала, чекајући нови устанак да се с Турцима још мало поигра.

На шта је чекао није дуго изгледао. Године 1815. Србији освануше радосне Цвијети, и у село Таково срећни ослободитељ Србије, бесмртни и велики Милош пред својом са заклетвом завјереном браћом разви поноситу заставу, под којом је ослобођење своје миле отаџбине успјешно и сјајно у дјело привео.

У очи Цвијети око Милоша најпрви се скупише из горе српски хајдуци, међ које и Јоко са својом четом уз Паштрмца придружи. — Громки Милошев глас: **„ево мене, ево рата с Турцима,“** жудно причека и наш Јоко са својом малом али јуначком дружином, који очекујући тај глас, двије се године као звијер по шумама верао.

Глас Милошев, као муња кроз цијелу Србију пролети, народ листом на оружје диже, и срећна борба започе. — Милош предводи цијелу српску војску, а наш Јоко малу своју четицу, у којој му се придружише и неколико Црногораца. За ослобођење, српска крвца потоцима потече, у којој и Бокешка се крвца помјеша, пошто иза срећно довршеног рата Јоко је са сами 7 другова остао.

Међу тим Бока опрости се Француза а ослобођена Србија доби свог дичног избавиоца за свог господара. Као у Србији тако и у Боки настаде мир, и свак се у домаћем кругу већ почео старати о срећи и напредку своме.

И Суботић је наравно морао на то мислити, и збиља пошто је своју похвалну родољубну улогу довршио, врати се у Рисан. —

Дошавши у домовину објеси о клин своје за косово осветничко оружје, те стаде скромно и поштено живјети, но богме и сиромашки, пошто из Србије није друго ништа собом донио до дичног гласа и поштења, а у родном свом мјесту срећа га и без богатства, у толико послужи што је са знојем лица свога своју породицу поштено изхранио и дјецу подигао.

Од четири синова, средњи га је надживио, и то Мићо, трговац у овоме граду, који га је до смрти његове хранио и брижљиво неговао, испунивши му и послѣдњу жељу, што га је својим рукама у гроб положио. —

Покојник није се никад на своју срећу тужио, он је одвећ задовољан био што је свог хранитеља без ичије помоћи, но својим поштеним трудом на ноге подигао и човјеком учинио, и слатку утјеху душа му је уживала, што као Србин и спрећу свог рода, колико је могао у својој родољубној дужности, није дужником остао.

Ја мислим и стално држим да је Суботић међ живима до данас колико у Боки толико и у Србији једини још од оних у животу заостао, који се за крст часни и слободу златну под Карађорђем и Милошем борио.

Покојник је у дубокој својој старости при здравој свијести и разуму с узхићењем позорљиво пратио све што се по Српству у новије вријеме збивало.

Када је предпрошле године у Херцеговини букнуо устанак, њему је од радости срце заиграло; када је Србија с витешком својом посестримом Црном Гором прошле године у свети рат загазила он је у радосном усхићењу проплакао, чисто жалећи за прошлом младошћу, што сада стар и изнеможен не може као некад на бојном пољу полетити и да своју јуначку десницу о врагу Српства опет опроба.

Тјешио се и уживао је у сјајним побједама браће Црногораца; дивио се и преузносио је велико пожртвовање, одушевљење Србије, а кад је чуо да је и сјеверни наш велики стриц клетом Турчину рат огласио, тада узвикну дична старина оне ријечи богопримца: „Евала ти творче и прими ми душу моју, пошто очи доживјеше видити оволику милост и благост твоју напрам извјесног ускрснућа до данас потлаченог рода мог.“

Благопочивши кнез Михајло приликом таковске педесетогодишњице 1865. г. дознавши да овај добри и врли старац у Боки још живи, као једини од оних који под заставом његовог неумрлог оца војевашо, дарује му и упути преко рисанске општине таковски крст са својеручно подписаном дипломом.

Кола његовог врлог живота већ стигоше бријегу посљедни дана, осјећајући час да му се треба са овим свијетом растављати, једино је жалио што још није коначно ослобођење Српства својим очима доживио. При послѣдњем часу скупивши око себе сина Мића и троје унучади, у присуству њиховом пољубивши свој таковски крст (од којег и у кревету није се раздвајао) благослови најпре оба српска кнеза, молећи бога, да их на славу и препорођај васколиког српског народа дуго поживи, и да их руководи у њиховом светом и великом задатку, да ослобођење и уједињење Српства срећно и славно у дјело приведу. —

За тим благословивши сина и унучад своју, препоручи душу своју, и са рјечима: Збогом Српство! Збогом мила дјечицо! Збогом свијете! и ево ме к вама Вељко и Милоше издахну.

Честити старац био је од цијелог становништва са почашћу до гроба испраћен и отлично сахрањен.

И ми одавде ватрено желећи да његов благослов и послѣдњу молитву Бог благи чује, кличемо му:

Дична старино! Бог благи нек ти храбру и врлу душу упокоји и с небесном славом увјенча!

Лака ти земља била!

У Котору 15. јула 1877. **Један Србин.**

НОВИ САД 26. јула. Ових дана проглашен је у Бечу за доктора целокупне медицине Текелин питомац *Риста Михајловић*. Ми бележимо ово с тога што смо ради, да обратимо пажњу наше публике на честита сина из народа. и што се радујемо, где је и у нас људи челичне нарави, што им снага не малакше ни у најтежим борбама. Коме је познато, шта је премето др. Михајловић док је изучио и свршио, тај се мора поклонити моралној снази и дурашности његовој. Он је леп пример самосвесна човека, али уједно и опомена за оне, који се лако на таки пут спремају. Не доплива сваки.

— Јављамо тужну вест, да је преминуо отац пок. *Косте Трифковића*, честита старина *Атанасије Трифковић*, адвокат, пензинирани сенатор новосадски и 44 годишњи чиновник варошки у својој 78. години живота. Мир пепелу његовом!

Бечкој „Преси“ телеграфишу из Трнове: Бегунац један, добегав из Ловче, казује какво ужасно крвопролиће учини од Бугара турска војска дошавши из Софије. Варош је сва јечала од јаука тужњаве мученик жена и дечице.

У Јени-Загри, кад избегоше турски солдати, народ је предао оружје руској војсци, кад дође и ником ништа не би. Кад сад Руси одоше отуд а турска посада натраг уђе, покда све редом хришћане, шта више некоје живе посахрањива. Исто тако учинише и по селима околним.

НОВИЈЕ.

Из Трнове јављају, да извештај ђенерала Гурка вели, да Турци пре напуштања вароши и села с оне стране Балкана даве Хришћане и живе их сарањују. У руски главни стан стижу сваки дан турски заробљеници.

Из Брода јављају, да је због транспорта војеног обустављено пренашање робе на јужним и средњоруским жељезничким пругама.

Из Рима опровргавају гласове о аустро-талијанском неспоразуму неком.

„Бечком Тагблату“ јављају из Београда, да је изашла наредба за мобилизовање. Важи за I. класу народне војске.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Дописнику из пакрашке дијецезе. Прекидамо даљу полемику, јер је ствар већ довољно расветљена и на чисто изведена. С тога не можемо саопштити.

Г. Јов. Р—ћу у Белегишу. Вашег кандидата не можемо никако препоручити за пароха, не само у вашој, него ни у којој општини. Распитајте за његов предживот, па ћете се и сами осведочити.

Г. Ст. Пр. Босанцу. Ваш допис „са босанске границе“ не може се у оном виду обелоданити.

ПОЗИВ

у редовну годишњу глав. скупштину „Матице Српске.“

У смислу устава „Матице Српске“ позивају се сви чланови матичини да изволе доћи на редовну годишњу главну скупштину, која ће бити

18. (30.) августа

ове године у 9 сахата пре подне.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 15. (27.) јула 1877.

Подпредседник „Матице Српске“
Др. СТЕВАН ПАВЛОВИЋ, с. р.

САВА ПЕТРОВИЋ, с. р.
актуар

Курз бечке берзе 26. јула (7. авг.)

5% металици	62.70
5% народног зајма	66.79
Државни зајам од 1860 г.	112 50
Акције банчине	825 —
Кредитне акције	165.—
Лондон	122,90
Угарске разтеретнице	74.25
Темишварске разтеретнице	74.—
Ердељске разтеретнице	73.75
Хрватско-славонске разтеретнице	84.—
Сребро	107.50
Ц. кр. дукати	5.86
Наполеондори	9.82
Немачке марке	60.30

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

„Матица српска“ расписује стечај на два упражњена места из стипендијске закладе Павла Јовановића са годишњом стипендијом од 315 ф. за слушаоце политехнике у Бечу или Прагу.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. сведочанство сиромаштва, у ком ваља да стоји и колико родитељи молиочеви имају децу; 3. школска сведочанства од последње две године; 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

У смислу оснивачеве наредбе има сваки питомац ове закладе при свршетку школске године, ако неће да изгуби стипендију, поднети расправу на српском језику ма о којем предмету из политехничке струке.

По министарској наредби не сме ни један питомац у једно и исто време уживати две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје до 11. (23.) августа о г.

Из седнице књижевнога одбора „Матице српске“, у Новоме Саду 13. (25.) јула 1877.

Подпредседник:
књижевног одељења „Матице српске:“

САВА ПЕТРОВИЋ с. р. МИША ДИМИТРИЈЕВИЋ с. р.
актуар. 3—3

НАТЕЧАЈ.

Расписује се на упражњено мјесто опћинског писара код опћинског уреда у Иригу са установљеном годишњом платом од 350 фор. и станарином од 50 фор.

Који желе ово место задобити, нека своје молбе обложе прилозима из којих ће се увидети, где су до сада службовали, и оспособљења за то место стекли, подписаном поглаварству до 8. (20.) аугуста о. г. поднесу.

Који буду доказали да су вешти у струци рачунарској и буду се исказали да су у стању јамчевину до износа годишње плате осигурати, пошто ће се овоме писару по околностима поверити и побирање опћинског намета, имати ће ду првенство. —

Поглаварство пол. опћине
У Иригу 4. коловоза 1877. опћ. начеоник
1—3 УРОШ ВУИЋ.

ОГЛАС.

Ц. кр. котарски суд у Митровици даје овим на знање, да је на молбу Дамјана Угринова ц. кр. официјала у Загребу, кроз г. отвјетника дра Јована Ђурића у Митровици ради дужних 1000 ф. а. вр. с. п. дозволио овршбену дражбену продају непокретина краишке задруге Павла Бранешевића кућни бр. 65. у Митровици, штоно су на 12.695 ф. судбено процењене, те дасврху у два рока опредјелена, први 27. јуна 1877. а други 27. јула 1877. сваки пут у 3 сата послѣ подне код овога суда продавати, први пут није било лицитанта за опредјељену процену, а други пут сада хоће се испод процене продати. Поменута непокретина састоји се из четири пашажерске собе, спаваћа велика бирташка соба за нижу класу света велика и широка соба, за отмјеније госте једна мања соба под истим кровом лево од капије имају су више две собе, дућан и ходник, даље пак велика шупа са таваном за насипање ране, три штале, зидана леденица, зидани бунар, чардак подзидан од шест хвати дужине и два хвата ширине, два подрума сепаратна под кућом, авлија калдрмисана у којој имаде лепа баштица и кулана; реална права иста кућа ужива под именом „гостиона златни плуг“ са тврдим материјом зидана и са црепом покривена. Радо-купци позивају се 27. јула 1877. на дражбу у 3 сата послѣ подне код овдашњег суда, пре тога могу дражбене увете прочитати код истога суда. Иста кућа донаша кирије 1000 ф. годишње. 3—3

ОГЛАС.

Од стране опћинскога уреда у Митровици расписује се на дан 20. коловоза т. г. у 2 сата послѣ подне јавна дражба на којој ће се 220 јутара опћинских ледина и 80 јутара орање земље (у једном комаду али посебно опшанчени) које су на подмирење црквено-школских потреба како православне тако и католичке вероисповести одцепљене, на 3 године т. ј. од 1. сечња 1878. до 31. просинца 1880. у закуп дати, орању земљу већ за јесенски усев.

Поменута земља у једном комаду лежи поред вароши и препоручује се како за пашу тако и за орање као земља прве врсте. Сваки дражбеник имаће при почетку дражбе 10 процен. жаобине положити, која ће се њему концем дражбе ако досталац неостане и повратити.

Ближи дражбени увјети могу се свагда код овога опћинскога уреда увидити.

Митровица дне 16. српња 1877.

СРЈЕНОВИЋ ОБЋИНСКИ УРЕД.
начелник. 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену учитељску штацију у Мајшу са годишњом платом 340 ф. а 7 фати тврди дрва с којима се и школа има грејати, 5 ланаца 1600 квад. орање земље са слободним станом са две собе, кујном, шталом, шупом, подрумом комором, авлијом и баштом од четврт ланца. (У стању смо бливу находеће се црвено-општинске земље као башту учитељу на уживање дати осим горе наведених 5 ланаца, о чему ће се моћи боље лично уверити сваки конкурент.) Лично представљени узеће се у призрење.

Просителји имају молбенице своје са нужним сведочбама снабдевене овом одбору до 15. августа или до Успенија богородице т. г. поднети или се лично представити. Осим школске дужности је дужан учитељ у цркви и свагди покрај свештеника појати и децу у црквеном пјењу обучавати.

Последња пошта Мохач. 3—3
У Мајшу 10. јула 1877.
ЋИРА БАРБИРОВИЋ ЦРКВ. ШКОЛ. ОДБОР.
перовођа.

ОБЈАВА.

Подписана ставља до општег знања, да је памерна своју дрварску радњу, находећу се у Сомбору, под повољним условима продати.

Они дакле поштовани купци, који би желили исту радњу купити, нека се изволу на долеподписану обратити, гди ће подробнија извештаја добити, и услове продаје сазнати.

Примећује се уједно да иста радња већ од 40 година постоји, да јој стовариште на згодном месту лежи, и да јој је фирма са своје солидности опште позната.

У Сомбору 18. (20.) јула 1877.
3—6 Удова ЈОВАНА ГЕОРГИЈЕВИЋА.

Шпецерајна трговина
ЂОРЂА Т. СТРАТИМИРОВИЋА
у Старом Бечеју
потребује једног млађег спомоћника који је у мађарском и немачком језику вичан. 3—3

Помодна, белог и галантеријског еспапа трговина
ГИГЕ ВЕРИГЕ
у Панчеву, потребује једног ваљаног спомоћника. Старији имају првенство.

Помодна мануфактурна трговина
Г. ГЕОРГИЈЕВИЋА
у Новом Саду
„код златне диње“
потребује старијег и млађег спомоћника, као и једног практиканта или шегрта. 2—3

Галантеријска, нирнбершка и шпецерајска трговина
ЂОРЂА ПЕТКОВИЋА
у Ст. Бечеју
потребује једног од млађи спомоћника и једног шегрта, 2—3

Мануфактурна трговина
СИМЕ С. СТАИЋА
у Руми
потребује једног спомоћника. 2—2

ЈЕДАН ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК
који је пет и по година у гвожђарској радњи практицирао, тражи кондицију за исту радњу. Атрес: Мијајло Петровић, Београд, абаџиска улица бр. 66.

Мануфактурна трговина
СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА И СИНА
у Земуну 2—3
потребује једног од старији и једног од млађи спомоћника који говоре српски, немачки и мађарски.

За мануфактурно-мешовиту радњу
А. МИЛАНКОВИЋА И СИНА
у Даљу 2—2
нуждан је један поглавито мануфактурној струци способан помоћник, који говори немачки и мађарски.

ОГЛАС.

На основу закључка општ. заступства држане седнице 23. јула 1877. у Кленку овим се обзнањује, да ће се 26. августа 1877. у 9 сахата пре подне у писарници кленачкој 80 јутара у једном комаду ораће земље на пет година издавати у закуп са условом, да закупник у име закупнине има по годишњу јамчевину положити у готову новцу или државним папирима.

Кленак 1. августа 1877.

Петаковић, начелник. 2—3 **Недељковић,** бележник.

Младен Мороквашић, Нахфолгер
У СОМБОРУ
јавља п. п. да у његовој краткој и галантериског еспана трговини својевољну вечиту испродају прави.

Трговци који би вољу имали целокупну трговину купити, нека се изволу што пре пријавити, могу исту **подпуним сортиментом** врло умереном ценом купити. 1—3

ХИЉАДАМА ГОСПОЂА
припознаше, да је **ненадмашено средство за лепшање коже на лицу** и нешкодљиво, ова

званично испитана

РАВИСАНТА
Д-РА ЛЕЖО-А У ПАРИЗУ.

Ово, у свету на гласу средство за чишћење коже на лицу, чини на мах лице **нежним, свежим**; чисти, глаће и подмлађује кожу, издаје образима нежну боју, чини их меким и еластичким; **уништи за свагда** бубуљице, пеге, флеке, црвен лица и коса, **чува лице од оштра ваздуха**, и најпосле, да не треба рајспулвера, па ни икаквог белила и румевила.

ЦЕНА је: **1 велика стаклена кутија ф. 2 50,** 1 пола кут. 1.50.

Главно и расношиљачко стовариште је код Х. ШВАРЦА, у Буда-Пешти. Марија-Валерија-улица бр. 9.

У Панчеву праве код г. **В. Х. Графа**, апотекара.
„ **Београду** „ „ „ **Јована Дилбера.**
„ **Земуну** „ „ „ **Карла Трешчика.**
10—10

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задружна штампарија.